

Lausunto

18.06.2026

Asia: VN/35745/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle opintoetuuslaiksi ja eräiksi muiksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esityksen yleiset tavoitteet

FSS tackar för begäran om utlåtande och utlåter följande:

FSS anser att propositionens allmänna mål huvudsakligen är viktiga och välmotiverade. Det är centralt att studiestödssystemet möjliggör heltidsstudier, tryggar försörjningen under studietiden och stärker ställningen för studerande i utsatta situationer. Det är även positivt att propositionen identifierar behovet av att minska på minderårigas skuldsättning.

Däremot anser vi inte att propositionens åtgärder motsvarar dessa mål. Den största bristen är att propositionen säger sig trygga studerandes försörjning, men studielån är fortsättningsvis en central del av de studerandes försörjning. FSS ser inte att lån kan betraktas som tryggad försörjning i ett välfärdssamhälle, eftersom lån i praktiken är uppskjuten betalning som alltid innebär en ekonomisk risk för den studerande. Ett studiestödssystem som förutsätter skuldsättning tryggar inte försörjningen, utan flyttar enbart kostnaderna för utbildning till individen. Detta är särskilt problematiskt för andra stadiets studerande, som ofta är unga eller minderåriga, och beroende av föräldrarnas ekonomiska situation. Ett system där studiepenningens nivå är låg medan lånet utgör majoriteten av den totala stödnivån riskerar förstärka socioekonomiska ojämlikheter bland unga. Konsekvenserna kan vara livslånga. Studerande från hem med en stark ekonomi kan i praktiken undvika lån genom stöd från föräldrarna, medan studerande från låginkomstfamiljer i högre grad tvingas skuldsätta sig eller arbeta vid sidan om studierna, varav studieprestationerna kan antas lida.

Det är något missvisande att konstatera att studiestödets uppmuntringselement stärks, då den praktiska utvecklingen samtidigt är att stödet blir allt mer beroende av lån och tidspress. Reformen kan heller inte anses vara en totalreform, då systemets grundstruktur egentligen inte förändras. Studiepenningens nivå höjs inte så att den tryggar försörjningen, bostadstilläggets nivå åtgärdas inte

tillräckligt och lånets centrala roll i systemet består. Det handlar således om en liten justering av det redan lånebetonade systemet snarare än om en totalreform. Detta till stor del eftersom reformen görs kostnadsneutralt, varav det inte är möjligt att reellt stärka de studerandes försörjning och minska skuldsättningen.

2. Opintorahan, asumislisän ja opintolainan valtiontakauksen myöntäminen ja määrät

FSS anser att studiepenningens och bostadstilläggets nivå är otillräcklig. Propositionen åtgärdar inte det grundläggande problemet, att stöden i sig inte räcker för att trygga försörjningen under studietiden.

Enligt toisen asteen toimeentuloseelvitys från hösten 2024 upplevde endast 13 procent av de svarande att studiestödet är på en tillräcklig nivå på andra stadiet. Endast 7 procent uppskattade att bostadstilläggets nivå kommer att vara tillräcklig efter förflyttningen från allmänt bostadsbidrag till studiestödets bostadstillägg. Detta tyder starkt på att andra stadiets studerande själva inte upplever stödnivåerna som tillräckliga. Även FPA konstaterade i maj 2026 baserat på sina undersökningar att studiestödet inte räcker till för en rimlig levnadsstandard utan studielån. Trots det föreslår propositionen inte höjningar av studiepenningen och bostadstillägget, vilket sänder ut ett tydligt meddelande till alla studerande: "ni ska och måste skuldsätta er". Detta särskilt efter att studerande flyttades från det allmänna bostadsbidraget till studiestödets bostadstillägg. Bostadstilläggets nivå är lägre och tillägget är bundet till studiemånader, vilket försvårar försörjningen under sommarmånaderna. I praktiken är boendeutgifter den största enskilda utgiften för de flesta studerande, och stödets nivå behöver i högre grad motsvara de faktiska boendekostnaderna.

FSS anser inte att studielån ska användas som ett substitut för tillräcklig studiepenning och bostadstillägg. Studielån skall vara ett komplement för den som väljer att använda det - inte en förutsättning för att kunna slutföra sina studier. Det beklagligt lånebetonade systemet gör utbildning mindre attraktiv, vilket aktivt motverkar regeringen Orpos mål om att höja utbildningsnivån. För att höja utbildningsnivån i landet måste det vara ekonomiskt hållbart att studera.

FSS är däremot mycket tacksamma över att propositionen föreslår att minska på minderårigas skuldsättning genom att slopa rätten till statsgaranti för studielån för de minderåriga som bor hos sina föräldrar. Dock har de minderåriga som bor självständigt fortsättningsvis möjlighet att lyfta studielån. Denna grupp kan anses höra till de allra mest utsatta, eftersom de redan som minderåriga bär ett större ansvar för sin ekonomi. Om målet är att minska på minderårigas skuldsättning borde reformen framförallt stärka stödet för de minderåriga som har flyttat till eget boende, inte fortsätta erbjuda dem studielån.

Det är positivt att förmyndarnas inkomstgränser indexerats till lönekoeficienten. Detta säkerställer att inkomstgränserna motsvarar löneutvecklingen, och därmed blir gränserna ändamålsenliga. Likaså är det tacksamt att en förälders nya makes/makas inkomster i fortsättningen inte påverkar den

studerandes studiestöd. FSS hoppas att studiepenningens indexnivå, som för närvarande är fryst till och med 2027, höjs år 2028.

3. Opintotukeen oikeuttavat opinnot ja tukiaika muissa kuin korkeakouluopinnoissa

Förslaget om att studiestöd för andra än högskolestudier skall kunna beviljas för högst 52 stödmånader är rimligt. Förändringen riktar stödet till målinriktade heltidsstudier, och mängden stödmånader är tillräcklig för att genomföra två olika examen på andra stadiet. Samtidigt blir förändringen lite motstridig med principen om kontinuerligt lärande, särskilt eftersom vuxenutbildningsstödet avskaffades år 2024 och inte har ersatts med en ny stödform.

4. Opintotukeen oikeuttavat opinnot ja tukiaika korkeakouluopinnoissa

-

5. Huoltajakorotus

FSS anser att det i sig är positivt att försörjningen för studerande med barn stärks. Studerande föräldrar har större utgifter och deras möjligheter att arbeta vid sidan av studierna är ofta begränsade. Således är det motiverat att deras försörjning stärks. Samtidigt förhåller vi oss fundersamma till huruvida studiestödet är det mest ändamålsenliga tillvägagångssättet för att trygga barnrelaterade kostnader. Barns försörjning borde i första hand tryggas genom barnbidraget - inte genom studiestödet. Om förbättringar för studerande med barn finansieras inom samma kostnadsneutrala ram som resten av studiestödet innebär det i praktiken att pengar som kunde ha använts för att exempelvis höja studiepenningen för alla studerande istället riktas till en särskild grupp. FSS anser inte att studerande med barn i fortsättningen skall få mindre stöd, utan snarare att försörjarförhöjningen förflyttas inom ramarna för barnbidraget. På så sätt förblir studiestödets huvudsakliga uppgift tydlig: att trygga den studerandes egen försörjning under studierna.

6. Oppivelvollisen erityinen asumisisä ja koulumatkatuki

FSS förhåller sig positivt till att propositionen föreslår utveckla stödet för läropliktiga som på grund av långa avstånd måste flytta till eget boende eller regelbundet resa mellan hemmet och studieorten. Detta är särskilt viktigt för svenskspråkiga studerande inom yrkesutbildningen, som till följd av det geografiskt begränsade utbildningsnätverket ofta tvingas flytta eller resa långa avstånd för att kunna studera till specifika yrken. I och med den minskande befolkningens mängden kommer stödet sannolikt att vara mycket centralt i framtiden då utbildningsnätverket ytterligare krymper, och det är således viktigt att dess funktion och ändamålsenlighet redan i ett tidigt skede ses över. Däremot är kriterierna för beviljandet av förhöjt bostadstillägg och stöd för veckoslutsresor, som föreslås ligga på 100 kilometer eller tre timmar per resa, oskäligt stränga och kommer sannolikt att lämna många i behov av stöd utanför stödets ramar. FSS föreslår att både kilometer- och tidsgränsen halveras, till 50 kilometer och 1,5 timmar.

Det är tacksamt att stödet för veckoslutsresor tydliggörs samt betalas på förhand, istället för den tidigare modellen där den studerande är tvungen att betala resorna ur egen ficka och retroaktivt ansöka om ersättning. Detta underlättar vardagen för studerande och familjer med svag ekonomi. Varje studerande som är berättigad till stödet får en summa som baserar sig på kilometeravstånd, vilket gör stödet tydligt och rättvist. Dock föreslås det att stödet betalas ut för fyra tur-returresor per månad, vilket är något problematiskt då vissa månader består av fem veckor. Detta kan i praktiken innebära att en studerande inte kan resa hem varje veckoslut. FSS föreslår att följande mening i 3 b § "Som stöd för skolresor ersätts varje månad under studietiden kostnaderna för fyra resor tur och retur mellan den läropliktiges hem och bostaden på studieorten." ändras till "Som stöd för skolresor ersätts varje månad under studietiden kostnaderna för fyra till fem resor tur och retur mellan den läropliktiges hem och bostaden på studieorten."

Vidare stödjer FSS det bostadstillägg för läropliktiga som föreslås ersätta inkvarteringsersättningen. Samtidigt ger propositionen ingen bedömning av antalet internatplatser, och det förblir oklart huruvida det överhuvudtaget finns ett tillräckligt utbud på dessa. För att bostadstillägget i praktiken skall vara ändamålsenligt behöver tillgången på förmånliga boenden för målgruppen utredas.

7. Opintolainan myöntäminen ja valtontakaus

FSS är mycket tacksamma över att propositionen föreslår att minska på minderårigas skuldsättning genom att slopa rätten till statsgaranti för studielån för de minderåriga som bor hos sina föräldrar. Dock har de minderåriga som bor självständigt fortsättningsvis möjlighet att lyfta studielån. Denna grupp kan anses höra till de allra mest utsatta, eftersom de redan som minderåriga bär ett större ansvar för sin ekonomi. Om målet är att minska på minderårigas skuldsättning borde reformen framförallt stärka stödet för de minderåriga som har flyttat till eget boende, inte fortsätta erbjuda dem studielån. FSS önskar en justering så att ingen minderårig, oavsett omständigheter, har möjlighet att lyfta studielån.

8. Luottolaitoksen velvollisuudet ja opintolainan takaisinmaksun vaatiminen

-

9. Korkeavustus

Medan lånetagarens skydd delvis förbättras genom längre kapitalisering av räntor samt tydligare reglering gällande förtida uppsägning av lån, finns det också förändringar som försvagar lånetagarens ställning. Det föreslås att ränteunderstöd i fortsättningen skall kunna betalas för högst fyra ränteperioder istället för nuvarande fem. Således kan man inte tala om en förbättring av lånetagarens ställning, utan snarare en omstrukturering av systemet. Grundproblemet med hög skuldsättning och svårigheter att kunna betala räntorna förblir olöst.

10. Opintolainahyvitys

FSS anser att möjligheten till studielånkompensation skall gälla alla studerande, även de på andra stadiet. Det är principiellt bristande att studerande på både andra och tredje stadiet förväntas

försörja sig med hjälp av lån, men endast de på tredje stadiet är berättigade till studielånskompensation.

11. Takausvastuulaina ja sen perintä

-

12. Muut liitelait

-

13. Esityksen vaikutusarviot

Det har inte gjorts någon konsekvensbedömning gällande svenskspråkiga studerande på andra stadiet. De svenskspråkiga studerandena har ett mer begränsat utbildningsutbud, särskilt inom yrkesutbildningen. Det innebär att avstånd, boende och resor får en större betydelse. Eftersom den svenskspråkiga befolkningen minskar i snabbare takt än den övriga befolkningen, kommer utbildningsnätverket på svenska i snabbare takt att bli allt mer glest, och behovet av ändamålsenliga stöd för boende och resor blir större.

Konsekvenserna för minderåriga som bor självständigt bör även bedömas separat.

Propositionen borde bedöma hur studiestödets lånebaserade natur påverkar utbildningens attraktion. Om unga förknippar studier med ekonomisk osäkerhet och skuldsättning kan motivationen att studera vidare minska. Detta är inte i linje med regeringens mål om att höja utbildningsnivån.

Det behövs även en genomgående bedömning av den faktiska tillgången till boende för läropliktiga. Propositionen nämner inte i vilken utsträckning passande boenden för andra stadiets studerande finns tillgängliga. Om lämpliga boenden saknas på de orterna där de studerande behöver dem, kan bostadstillägget inte uppnå sitt syfte.

14. Muita huomioita

Det är viktigt att stödsystemet beaktar språkliga och regionala förhållanden. De svenskspråkiga studerandenas valmöjligheter ska inte vara sämre på grund av avstånd och därtill hörande kostnader. Unga ska kunna välja utbildning av intresse, inte enligt vad familjens ekonomiska situation eller bostadsort tillåter.

von Kraemer Melina

Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf

Blomfelt Simon

Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf